

УДК: 3 (091)

Антоній МОЙСЕЙ,
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет»,
Чернівці (Україна)

Antoni MOYSEY
Higher State Educational Establishment of
Ukraine «Bukovinian State Medical
University»,
Chernivtsi (Ukraine),
antoniimoisei@bsmu.edu.ua

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ НАУК
ТА УКРАЇНОЗНАВСТВА БДМУ:
ІСТОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ**

**DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES
AND UKRAINIAN STUDIES OF BSMU:
HISTORY AND DEVELOPMENT
PROSPECTS**

Ключевые слова: *история, общественные науки, украиноведение, история украинской культуры, философия, украинский язык, студенты, международный журнал.*

Мойсей Антоний. Кафедра общественных наук БГМУ: история и перспективы развития

В статье сделана попытка освещения аналитического и комплексного рассмотрения истории организации и развития кафедры общественных наук и украиноведения Буковинского государственного медицинского университета. Приведены основные научные и педагогические достижения сотрудников кафедры, указаны перспективы ее развития на современном этапе.

Вступ. Концепція системи формування особистості лікаря передбачає не тільки глибокі професійні знання, але й знання людської душі і серця, здатність розуміти іншу людину.

Колектив кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет» всебічно працює у сфері мовних (українська мова за професійним спрямуванням, українська мова як іноземна), культурологічних, філософських проблем. Широкий спектр навчальних курсів, які викладаються на кафедрі, робить її багатогранною та насиченою в науковому плані. Кредо кафедри – спрямувати у важливе русло навчання і виховання майбутніх медиків, підживлювати національну свідомість. Адже справжнім лікарем може бути лише всебічно розвинена особистість.

Пріоритетним для співробітників кафедри є національно-патріотичне виховання, на засадах якого вони ґрунтують свою діяльність. Можна сказати, що колектив кафедри суспільних наук та українознавства вже багато років поспіль творить власну скарбницю гуманітарних знань задля духовних потреб великої

лікарської родини БДМУ. Як сказала Ліна Костенко: «Ти лиш храм збудуй, а люди в нього прийдуть».

Історіографічну літературу, яка стосується досліджуваної проблеми, умовно можна поділити на 2 групи. До першої належать наукові розвідки, присвячені історії розвитку кафедри суспільних наук та українознавства¹, в тому числі автора статті². До другої групи віднесемо біографічні довідки про окремих членів кафедри³. Підсумовуючи огляд літератури з історії становлення та розвитку кафедри, доходимо висновків про те, що у цій проблематиці ще багато прогалин, як-от: комплексне дослідження окремих етапів її становлення і розвитку окремо не виконано, недостатньо введено у науковий обіг архівні матеріали з даної проблематики.

У результаті пошукової роботи вдалося виявити нові архівні матеріали і документи, які введені в науковий обіг вперше, вони суттєво розширюють *джерельну базу дослідження*. Їх умовно можна поділити на декілька груп: 1) річні звіти про діяльність, матеріали науково-дослідної роботи Буковинського державного

медичного університету (до 1997 р. – Чернівецький державний медичний інститут)⁴; 2) протоколи засідань ради професорів та вченої ради університету (інституту)⁵; 3) книга наказів⁶; 4) річні звіти про роботу кафедр⁷; 5) річні звіти та історичні довідки про організацію та роботу кафедри суспільних наук та українознавства (у минулому – кафедра марксизму-ленінізму)⁸; 6) річні звіти про роботу кабінету марксизму-ленінізму⁹.

Виклад матеріалу. Заснування кафедри суспільних наук та українознавства органічно переплетене з історією навчального закладу, заснованого 20 жовтня 1944 року, та бере свій початок з середини листопада 1944 р., коли, відповідно до вимог того часу, було створено кафедру марксизму-ленінізму. Вона розпочала свою роботу серед перших 12 кафедр, створених у жовтні–грудні 1944 р. У цей період призначені перші в. о. завідувачів кафедр: з 21-го жовтня – доц. Шульга М.С. (кафедра гістології) та доц. Тіняєв Г.Ф. (кафедра військово-медичної підготовки); з 25-го жовтня – викл. Кауль К.Є. (кафедра латин. мови), доц. Водатурський Г.А. (кафедра заг. хімії), доц. Конозенко І.Д. (кафедра фізики), доц. Андреев І.Ф. (кафедра біології); з 1-го листопада – Сафранков Н.Х. (кафедра органічної хімії), Василяшко І.Д. (кафедра іноз. мов); з 11-го листопада – Пономарьова В.А. (кафедра фізичної підготовки); з 16-го листопада – Меленівського А.А. (кафедра марксизму-ленінізму); з 24-го листопада – Андреев Б.В. (кафедра фізіології); з 21-го грудня – проф. Михайлоц Н.І. (кафедра отоларингології). Перший завідувач кафедри Меленівський А.А. призначається за рекомендацією Сталінського РК КП(б)У у м. Чернівці.¹⁰

З кінця жовтня 1944 р. на основі Постанови РНК УРСР № 1360 від 20.10.1944 р. Інститут тимчасово розміщувався у приміщенні теологічного корпусу колишньої резиденції Буковинських митрополитів. Одночасно Інституту було передано будинок на Театральній площі, 5 (сьогодні центральний корпус ВДНЗ України «БДМУ» на вул. Театральній, 2)¹ для адміністративного корпусу. В цьому корпусі було розміщено: дирекцію; конференц-зал на 120 місць; кафедри марксизму-ленінізму, військово-медичну, фізики, хімії, іноземних мов; спортивний зал Інституту. Як і навчальний заклад, кафедра створювалась в умовах повоєнної руїни: по всьому місту була відсутня електроенергія, дуже часто виникали перебої з водозабезпеченням.

У лютому 1945 р. адміністрація Інституту здобула під гуртожиток для студентів примі-

щення на вул. Червоноармійській, 3 на 34 кімнати (рішення Чернівецького міськвиконкому № 99 від 21.02.1945 р.)¹¹. Саме на III поверх цієї будівлі кафедра була переведена у жовтні 1995 р., тут залишається і досі.²

Меленівський Антон Андрійович, який був завідувачем кафедри з листопада 1944 по 1947 рр., народився у с. Мелені Коростенського р-ну Житомирської обл., член КПРС з 1928 р., закінчив Харківський інститут Червоної Професури (філософське відділення), стаж педагогічної роботи на той час – 22 роки. У першому складі кафедри, крім завідувача, посади старших викладачів обіймали Соболева Анастасія Іванівна, яка закінчила історичний факультет Київського університету та Гриценко Степан Максимович, який закінчив Московський інститут історії, філософії та літератури ім. М. Чернишевського. Старшим лаборантом працювала студентка Рябко О.П.¹²

Перші наукові теми кафедри: 1. «Історико-філософські погляди О. Кобилянської» (А.А. Меленівський); 2. «60-ті роки у спогадах М. Антоновича» (А.І. Соболева)¹³. Перший навчальний курс на кафедрі: «Основи марксизму-ленінізму». У центрі уваги – вивчення праць класиків марксизму-ленінізму (К.Маркса, Ф.Енгельса, В.Леніна, Й.Сталіна). Першопочатковий курс у I семестрі складали залік з цього предмету. Навчальний курс читався також і студентам 2 курсу у III семестрі (протокол № 3 засідання вченої ради ЧДМІ від 29.12.1945 р.)¹⁴. За результатами перших сесій з курсу «Основи марксизму-ленінізму» якість знань у порівнянні з іншими предметами була задовільною, процент неатестованих склав від 3,3 до 4,8 %¹⁵ (див. табл. № 1). У 1945-1946 н. р. навчальний курс вже читався у всіх семестрах перших двох курсів.

Таблиця № 1.

Результати весняної сесії студентів ЧДМІ з курсу «Основи марксизму-ленінізму» у 1944-1945 н. р.

«від-мінно»	«добре»	«задовільно»	Всього студентів	Всього не атестовано
I курс				
152	110	103	377	12 / 3,3 %
II курс				
20	42	19	85	4 / 4,8 %

Основним навчальним посібником для студентів був «Короткий курс історії ВКП(б)», якого, до речі, у перші місяці діяльності кафедри не вистачало. Бракувало також й іншої навчальної літератури з курсу. Так, наприклад, у 1944-1945 н. р. на 367 студентів I-го курсу на кафедрі було в наявності лише 5 примірників

«Короткого курсу історії ВКП(б)», 2 примірника «Маніфесту Комуністичної партії». У 1945-1946 н. р. був лише один комплект повного зібрання творів В.І. Леніна¹⁶. Лише у січні 1945 р. було отримано 100 посібників.

Із самого початку створення кафедри перед нею було поставлено головне завдання: формувати в студентів-медиків комуністичний світогляд, тобто, кафедра була партійною. У звіті кафедри за 1944-1945 н. р. завдання сформульовано так: «... показати силу і міць Радянського соціалістичного господарства і його Радянської армії...», «... силу і міць народів СРСР», «велику роль партії Леніна-Сталіна...». У звіті також наголошувалося, що «... вся робота кафедри була направлена на мобілізацію активності професорсько-викладацького складу і студентського колективу на здійснення всебічної допомоги фронту для прискорення перемоги над ненависним ворогом...»¹⁷.

У світлі цих завдань проводились:

- щорічні 1-2-денні науково-теоретичні конференції за участю наукових співробітників інших кафедр; діяв гурток з вивчення книги Й.В. Сталіна «Велика Вітчизняна війна СРСР» для професорсько-викладацького складу Інституту;

- щотижневі інструктивні наради з агітаторами Інституту (співробітники кафедри керували агітколективами студентських груп і агітаторами профгруп, здійснюючи керівництво масовою роботою з ідейно-політичного виховання);

- бесіди-лекції у студентських гуртожитках;

- школа комсомольського активу;

- політико-масова робота серед населення міста і районів області (всі члени кафедри були позаштатними лекторами обкому партії. Вони періодично виїжджали у райони області, де читали лекції для партійного активу району, інтелігенції, робочих підприємств; глядачів кіно, у військових частинах, серед учнів; проводили консультації для агітаторів та лекторів, які працювали «серед неорганізованого населення»).

Велася робота під час виборів до Верховної ради СРСР на 12-й виборчій дільниці м. Чернівців¹⁸. У 1950-1951 н. р. у період підготовки до виборів депутатів до Верховної ради УРСР, виборів у місцеві ради за співробітниками кафедри було закріплено 2 виборчі дільниці (організовано 2 агітпункти). Агітаційна робота проводилась також у підшефному колгоспі ім. Й.В. Сталіна у Сторожинецькому районі¹⁹.

У перші 3 роки своєї діяльності кафедра була розміщена у 3-х невеликих кімнатах колишньої квартири. В них розмістили довгі

вузькі столи (не навчального типу) та лави, але їх не вистачало на кожного студента, тому була велика скупченість і частина студентів займалися стоячи. Наочних матеріалів не було.

Лекції читалися в актовій залі Інституту за курсами і потоками (курс ділився на 2 потоки). У залі не було столів, а лише стільці, тому студенти записували лекції, тримаючи зошити у руках або на колінах. Приміщення кафедри і лекційного залу у період з 1944 по 1948 рр. майже не опалювались, викладачам і студентам зимою доводилося займатися у верхньому одязі і робити більш часті перерви у заняттях, ніж це передбачалося за розкладом. Світло часто було відсутнє і вечірня робота проводилася з труднощами.

Плинність кадрів на кафедрі у перші роки її діяльності була велика. Ст. викл. Соболева А.І. звільнилася з роботи у вересні 1947 р., замість Гриценка С.М., який звільнився за хворобою, був прийнятий доц. Васильєв М.І., який, у свою чергу, у 1946-1947 н. р. звільнився з роботи у зв'язку з переведенням до Дніпропетровська. Були зараховані нові співробітники: Темнікова О.Н., Лісічкій М.В. (працював за сумісництвом, основна робота – лектор обкому партії), Новіков І.Т. та 2 лаборанти²⁰. У 1948 р. навантаження викладачів кафедри у середньому дорівнювало 550 год. для ст. викладачів та 425 год. для зав. кафедри²¹.

У 1947-1962 рр. кафедру очолював доц. Малий Данило Петрович. Він народився 1901 р. у с. Садове Херсонської області, у 1926 р. закінчив Херсонський інститут народного господарства (спец. «Економіка»), а у 1936 р. – аспірантуру при економічному відділі Інституту Червоної Професури у м. Києві. У 1951 р. захистив кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеню кандидата історичних наук в Інституті підвищення кваліфікації викладачів марксизму-ленінізму при Московському державному університеті ім. М. Ломоносова.

У 1947-1948 н. р. при кафедрі був організований **навчальний кабінет марксизму-ленінізму**. Кафедра отримала додаткове приміщення за рахунок ліквідації квартири, розміщеної поруч з кафедрою. Після перепланування кафедра вже складалася з 6-ти кімнат: кабінет завідувача, викладацька, 2 аудиторії (розраховані кожна на одну групу), кабінет марксизму-ленінізму та бібліотека при навчальному кабінеті. Якщо спочатку у партійному кабінеті не вистачало меблів, наочних матеріалів, літератури, то у 1949-1950 н. р. кабінет був обладнаний фундаментальною виставкою, яка була розміщена за темами лекційного курсу: стенди, що охоплювали 1-6 теми

розмістили у навч. кабінеті, 7-12 теми – у 2-х навч. аудиторіях, стенди присвячені Великій Вітчизняній війні – у прохідній кімнаті. Виставка складалася з 23 стендів, на яких було розміщено 670 експонатів. У 1951-1952 н. р. у коридорі додатково була обладнана виставка з 4-х стендів з політекономії капіталізму і соціалізму. Надалі тематика стендів змінювалася.

Стрімко збільшувався книжковий фонд бібліотеки при кабінеті марксизму-ленінізму. Так, у 1946-1947 н. р. бібліотека нараховувала 1429 книг (без періодичних видань). За рік відвідуваність складала: 967 студентів і 103 викладача (кабінет відвідало 1200 студентів)²². У 1950-1951 н. р. фонд бібліотеки вже налічував 2968 книг, 14 найменувань газет та 11 журналів. За рік надано 9160 консультацій студентам. Кабінет мав 1153 абонементи, на які було видано 8073 книги²³. У 1951-1952 н. р. придбано 2897 книг, і загальний фонд становив 5632 книг і брошур; проведено 9690 студентських консультацій.²⁴ 1953-1954 н. р. – фонд бібліотеки складав 5890 книг, 9 найменувань центральних і місцевих газет, 10 журналів. Кабінет відвідало 8100 чол., виконано 13.000 книговидач²⁵. 1965-1966 н. р. – бібліотека отримувала 8 центральних і місцевих газет та 22 журнали²⁶. 1970-1971 н. р. – фонд бібліотеки складав 8500 книг²⁷ та поступово збільшувався.

У вересні 1947 р. була введена нова штатна посада завідувача кабінетом марксизму-ленінізму, на яку був призначений І.М. Сіденко – колишній секретар партійної організації Інституту. Проте вже у 1948 р. посаду завідувача кабінетом марксизму-ленінізму обіймав А.Ф. Желіховський, пізніше Бугайченко, у 1952 р. – В.Д. Халчанський, у 1955 р. – М.В. Лісіцкій²⁸.

Станом на 1950-1951 н. р. на кафедрі працювали 6 викладачів та 2 лаборантів: зав. кафедри Д.П. Малий, ст. викл. І.Т. Новіков, ст. викл. О.Н. Темнікова, викл. В.М. Барська (з 1948 до 1952 р.), викл. П.А. Хоміч (звільнений з роботи у 1951 р.), асист. І.Ф. Піскуненко У 1952 р. на посаду викладача прийнятий В.І. Кочененко, а на посаду доцента к. економ. н. Г.Є. Бандурко, який перебував на цій посаді до 1955 р. З 1955 р. на викладацьку посаду переведений зав. кабінетом В.Д. Халчанський, за сумісництвом працював секретар партійної організації ЧДМІ І.І. Козирев.

Кафедра, починаючи з березня 1950 р., включилась у роботу з підготовки студентів 5 курсу до державних іспитів. Білетна програма (48 білетів) в основному охопила весь курс з «Основ марксизму-ленінізму». В білетах було одне питання з філософії, одне з вивчення

творів класиків марксизму-ленінізму та одне з історії ВКП(б). У березні 1951 р. було організовано цикл лекцій з філософії (читав доц. Малий Д.П.) та з вивчення творів класиків марксизму-ленінізму (І.Т. Новіков, О.Н. Темнікова)²⁹.

Для професорсько-викладацького складу ЧДМІ, що вивчали твори класиків марксизму-ленінізму, у 1951-1952 н. р. був організований філософський семінар, яким керував запрошений з Держуніверситету зав. кафедри філософії, к. філос. н., доц. Сопельнюк (у семінарі займалися 29 професорів і доцентів)³⁰.

У 1960-1961 н. р. склад кафедри був наступним: зав. кафедри Д.П. Малий, І.І. Козирев, В.В. Тимченко, Н.В. Моїсеєнко, Г.С. Іванушко, Ф.М. Серий, Ю.Д. Поліщук, А.В. Коберник, Н.В. Лісіцкій³¹. У серпні 1966 р. кафедра марксизму-ленінізму передала кафедрі загальної хімії дві навчальні кімнати на 4 поверсі та отримала 4 аудиторії на 3 поверсі у зв'язку з переведенням кафедри фізики в інший навчальний корпус. Таким чином кафедра додатково отримала 2 кімнати, в яких облаштовано навч. аудиторію та кімнату-музей В.І. Леніна³². У 1960-ті рр. кафедра була повністю обладнана новими меблями.

У період 1962-1972 рр. кафедрою завідував к. філос. н. Передерій Віктор Іванович. Він народився 1927 р. у м. Білопольє Сумської обл., член КПРС з 1953 р., закінчив філософський факультет та аспірантуру Московського університету, отримав звання доцента у 1961 р. Склад кафедри у 1970-1971 н. р. був таким: зав. кафедри В.І. Передерій, доц. В.В. Тимченко, доц. Д.П. Малий, А.М. Глуговський, Ю.Д. Поліщук, А.Т. Козачок, В.Є. Дерезюк, Б.В. Починок, В.В. Огородник, С.В. Хільчевський, зав. кабінетом Л.Д. Аршінова, ст. лаборанти: В.М. Нетреба, О.О. Загоруйко, лаборанти: Ю.І. Марценкова, Л.Б. Сицова.

У 1965-1966 н. р. на кафедру придбано епідіоскоп, у 1970-1971 н. р. навчально-методичний кабінет кафедри мав такі технічні засоби: кіноапарат «Україна», «Леті», 3 діапроектори, 5 фільмоскопів «Етюд», магнітофон.³³

Після В.І. Передерія завідувачами кафедри марксизму-ленінізму у радянський період були к. філос. н. І.П. Северчук³ (1972–1973), к. філос. н., ст. викл. Ю.Д. Поліщук⁴ (1974–1975), к. істор. н., доц. Н.А. Басва⁵ (1976–1981), д. істор. н., проф. А.Г. Ткачук⁶ (1981–1982), д. філос. н., проф. М.А. Ожеван⁷ (1983–1988).

Навчальні курси. Незабаром, після введення предмету «Основ марксизму-ленінізму», у вересні 1948 р. був введений навчальний курс

«Політична економія капіталізму і соціалізму». Штатних викладачів не вистачало, і тому, впродовж 1948-1949 та 1949-1950 н. р. цей курс за сумісництвом викладав зав. кафедри політекономії Чернівецького державного університету доц. І.Ф. Бруневський, а семінарські заняття проводили аспіранти цієї ж кафедри Г.С. Іванушко та М.М. Ерман. У вересні 1948 р. на посаду ст. викладача, що читав цей курс, був прийнятий П.А. Хоміч (III – IV курси), семінарські заняття вів І.Ф. Піскуненко. У 1952-1955 рр. на посаді доцента з політекономії працював к. е. н., доц. Г.Є. Бандурко. З вересня 1955 р. для читання лекційного курсу з політекономії був переведений зав. кабінетом В.Д. Халчанський, за сумісництвом працював Г.С. Іванушко. У зв'язку з тим, що у 1965-66 н. р. кафедра працювала за перехідним планом і курс політекономії читався на II, III і IV курсах, довелося запрошувати викладачів Чернівецького держуніверситету (доц. Зуєв С.Н., доц. Іванушко Г.С.), а для читання лекцій і проведення семінарських занять викладачів технікумів (Бакіс С.Г., Зарітовська Г.С.)³⁴. У 1968 р. на посаду асистентів для викладання політичної економії були зараховані А.Т. Козачок і В.Ю. Дерезюк.

Наступним був введений навчальний курс «Історія КПРС». Цей курс викладали секретар Чернівецького обкому КП(б)У з пропаганди та агітації, к. істор. н., доц. І.К. Фесенко та к. істор. н., доц. І.І. Козирев.

У 1956-1957 н. р. у ЧДМІ введено курс «Діалектичного та історичного матеріалізму» («Філософії»). Цей курс читав зав. кафедри, доц. Д.П. Малий, а з вересня 1959 р. на посади асистента з діалектичного та історичного матеріалізму були зараховані Ю.Д. Поліщук і І.М. Серий. Пізніше лекційний курс читав зав. кафедри В.І. Передерій, асистенти Кошевой В.А., Огородник В.В., Починок Б.В., з жовтня 1962 р. – доц. В.І. Передерій. У серпні 1967 р. на посаду викладача філософії зараховано В.В. Огородника, який працював до 1978 р. Викладачем цього ж курсу з 1968 по 1973 рр. працював Б.В. Починок. На його місце (вступив до аспірантури) зараховано В.А. Троянського, який працював на кафедрі до 2015 р. За період з 1997 по 2001 рр. викладачами філософії (проф. М.А. Ожеван, М.М. Сидоренко, доц. В.А. Троянський) було видано три навчально-методичних посібники.

Ще з 1950-1951 н. р. при кафедрі працювали 2 філософські гуртки (керівники: О.Н. Темнікова, В.Н. Барська), в яких займалося 68 студентів³⁵. Починаючи з кінця 1960-х рр. і до наших днів викладачі кафедри приймали що-

річно кандидатські іспити з «Філософії». Впродовж 45 років викладачі кафедри прийняли кандидатські іспити у понад 1000 здобувачів та аспірантів БДМУ та інших вишів Чернівецької області.

З 1959-1960 н. р. було започатковано вивчення курсу «Основи марксистсько-ленінської етики та естетики». Викладання цього курсу забезпечували доценти університету В.А. Свірський, А.С. Пулинець.

З 1961-1962 н. р. введено курс «Науковий атеїзм». Відомо, що лекція з наукового атеїзму «Несумісність наукового і релігійного світоглядів» читалася в планетарії з демонстрацією будови Всесвіту. Студенти, які вивчали курс атеїзму, разом з викладачами відвідували молитовні будинки з тим, щоби вести конкретну атеїстично-виховну роботу за закріпленими за ними віруючими. З цією метою всі студенти 5 курсу були закріплені за віруючими для проведення індивідуальної роботи за місцем проживання сектантів. Конкретно ця робота проводилась у підшефних 3-х селах області: Клішківці Хотинського р-ну, Черленівка Новоселицького р-ну, Репужинці Заставнівського р-ну. У цих населених пунктах були обладнані кімнати атеїста. На кафедрі також працював філософський гурток з наукового атеїзму³⁶.

У 1963-1964 н. р. у ЧДМІ введено курс «Основи наукового комунізму» Його викладав ст. викл. Г.С. Іванушко, секретар обкому партії І.К. Фесенко, ст. викл. Поліщук Ю.Д.; пізніше - викладачі державного університету П.І. Мельник, В.А. Тюков.

Кожен викладач і студент був зобов'язаний мислити і діяти відповідно до вимог марксистсько-ленінської теорії, партійних постанов, рішень і з'їздів КПРС. Викладаючи будь-яку суспільну дисципліну, викладач обов'язково повинен був критикувати антимарксистські погляди, концепції, український буржуазний націоналізм. Викладання суспільних наук, як правило, проводилося російською мовою. Панувала тотальна політизація навчального процесу не тільки суспільно-гуманітарних дисциплін, а й фахових, медико-біологічних наук.

Науково-дослідна робота кафедри. Завдання кафедри формувати в студентів-медиків комуністичний світогляд відзеркалювалися не лише в назві навчальних курсів, які читалися її співробітниками, але й в змісті НДР кафедри та тематиці захищених кандидатських дисертацій.

Тематика комплексної науково-дослідної роботи кафедри:

- у 1976-1980 рр. «Формування марксистсько-ленінського світогляду у студентів-медиків у процесі викладання суспільних наук» (наук. керівник: к. істор. н., доц. Н.А. Басва; виконавці: Г.І. Безарова, Л.М. Гавриленко, С.Д. Кобилянський, Е.Е. Мручко, М.А. Ожеван, Ю.Д. Поліщук, В.А. Троянський);
- у 1981-1985 рр. «Морально-етичні і економічні фактори соціалістичного способу життя» (наук. керівник: д. істор. н., проф. А.Г. Ткачук, відп. виконавець: к. філос. н., доц. М.А. Ожеван; виконавці: В.С. Іфтемичук, С.Д. Кобилянський, І.П. Одинський, М.А. Ожеван, Ю.Д. Поліщук, С.Б. Сілін, А.Г. Ткачук, В.А. Троянський);
- у 1986-1990 рр. «Гносеологічні і світоглядні проблеми розвитку медичних знань у зрілому соціалістичному суспільстві» (наук. керівник: М.А. Ожеван).

Основною проблемою у науковій роботі було недостатня кількість кандидатів і докторів наук, які працювали на кафедрі. Так, за перші 25 років існування кафедри лише три викладачі захистили кандидатські дисертації:

1. Малий Д.П. «Боротьба трудящихся Півн. Буковини проти румунських імперіалістів за соціальне і національне звільнення та возз'єднання з Радянською Україною (1930-1940-ві рр.)» (1951 р.);
2. Піскуненко І.Ф. «Прибутки колгоспів та їхній розподіл (на матеріалах західних областей УРСР)» (1954 р.);
3. Іванушко Г.С. «Принципи матеріальної зацікавленості у колгоспному виробництві» (1963 р.).

Аналіз тематики захищених дисертацій та наукових публікацій співробітників кафедри у 1980-х рр. свідчить про поступовий відхід від суто ідеологічних робіт до наукових, зменшення політизації суспільно-гуманітарного знання, вихід на цивілізаційні тенденції розуміння наук взагалі.

З 1991 року в Україні докорінно змінилася політична система. Розпався Радянський Союз. Україна стала незалежною державою. Все це суттєво вплинуло на стан і перспективи викладання суспільних наук. Якщо за радянських часів суспільні дисципліни зводилися до пропаганди марксистсько-ленінських ідей, то проголошення незалежності України дало поштовх ґрунтовним і численним соціально-економічним і політичним перетворенням в Україні. Розпочалися процеси духовного відродження і демократизації суспільства, з'явився значний інтерес до історії нашої держави.

Одночасно з відбудовою незалежної Укра-

їнської державності відбувається переосмислення викладання суспільних наук у вищих навчальних закладах України. Юридичним підґрунтям став наказ № 161 від 2 червня 1993 року. Міністерства освіти України. Тоді кафедрі марксизму-ленізму було реорганізовано й на її базі створено дві кафедри: 1) кафедру українознавства та гуманітарних наук, яку спочатку очолював д. філол. н., проф. С.Д. Абрамович, потім – к. істор. н. С.Д. Кобилянський; 2) кафедру суспільних наук, яку очолив д. філос. н., проф. М.А. Ожеван. На кафедрі змінилася структура навчальних дисциплін: «Соціологія», «Політологія», «Основи права», «Філософія», «Основи економічної теорії», «Релігієзнавство», «Історія України», різні спецкурси. У 1995 р. було видано першу частину роботи «Риторика та гомілетика». Колектив кафедри визначився з комплексною темою наукового дослідження: «Вивчення валеологічного потенціалу соціогуманітарної освіти». У плані виконання кафедральної теми була захищена дисертація Н.І. Зорій «Філософські проблеми гуманітаризації сучасної медицини» (Чернівці, 1998 р.) на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук.

У 1993 р. до програм усіх вищих і середніх спеціальних навчальних закладів освіти України було введено навчальну дисципліну «Ділова українська мова». З 1994 р. ділова українська мова вивчається і студентами Буковинської державної медичної академії. Першими, хто впроваджував вивчення української мови у БДМА, були шкільні вчителі – Л.Я. Соколик та З.І. Патук. З 1996 року у БДМА почали працювати викладачами ділової української мови випускниці Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Л.Б. Шутак і Г.В. Навчук, а з 1998 року – А.В.Ткач.

З 1994 р. на кафедрі запроваджено викладання дисципліни «Українська та зарубіжна культура»⁸. Навчальний процес у викладанні курсу здійснювали доц. С.І. Комарницький і проф. С.Д. Абрамович, які розробили навчально-методичні посібники, вказівки, розробки (Українська та зарубіжна культура. Метод. вказівки по підготовці до лекцій та практичних занять. – Чернівці, 1995).

У період 1991–1998 рр. кафедрою суспільних наук завідував к. філос. н., доц. М.А. Ожеван. Упродовж трьох років (1989–1991), допоки М.А. Ожеван навчався у докторантурі, обов'язки завідувача кафедри виконував доц. І.П. Одинський. На кафедрі в цей період працювали: М.А. Ожеван, В.А. Троянський, В.С. Іфтемичук, І.П. Одинський, С.Д. Ко-

билянський, С.І. Комарницький, Г.І. Безарова, Т.І. Тарануха, Л.Б. Потапова, викладачі-сумісники Н.І. Зорій, В.І. Радучик.

З 1995 до 1999 рр. викладачами кафедри було видано 9 навчальних посібників, зокрема: «Методичний посібник з філософії»³⁷ (1997), «Короткий словник філософсько-медичних термінів»³⁸ (1998), «Економічна теорія: Навчальний посібник»³⁹ (1999), «Історія медицини»⁴⁰ (1996), «Ділова українська мова»⁴¹ (1991), «Практикум з психології»⁴² (1999), «Українська та зарубіжна культура»⁴³ (1999), «Нариси з історії України»⁴⁴ (1999), «Історія України»⁴⁵ (1996) та ін.

У травні 1998 р. проф. М.А. Ожеван звільнився з роботи. Кафедру суспільних наук приєднали до кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я (зав. кафедри – проф. Ц.В. Ясинський, а пізніше – доц. В.Л. Таралло). Кафедра тоді називалася «Соціальної медицини, організації охорони здоров'я та суспільних наук» (1997-1999 рр.). Кафедра українознавства та гуманітарних наук у цей період стала курсом кафедри іноземних мов.

У квітні 2000 р. було створено кафедру суспільних та гуманітарних наук (зав. кафедри – проф. М.М. Сидоренко⁹). До її складу входили: І.П. Одинський, В.А. Троянський, Н.І. Зорій, С.І. Комарницький, Г.І. Безарова, Л.Б. Потапова, Л.Б. Шутак, Г.В. Навчук, О.С. Гнатчук, А.В. Ткач, Т.В. Медіна, Л.В. Байцар, А.С. Борисюк, О.М. Пендерезька, Р.Ф. Єфтемій, В.А. Осипенко. Упродовж 2001-2005 рр. колективом кафедри було заплановано виконання двох комплексних наукових тем: «Вивчення актуальних аспектів сучасного людознавства», «Соціально-психологічні детермінації творчого діалогу під час надання медико-психологічної допомоги». Відповідальними виконавцями тем було затверджено доцентів В.А. Троянського та Н.І. Зорій.

До навчальних планів включались предмети «Історія України», «Основи права та Конституційного права», «Ділова українська мова», «Українська та зарубіжна культура», «Філософія», «Основи економічних теорій», «Соціологія», «Політологія», «Релігієзнавство», «Педагогіка», «Психологія». Кафедрою забезпечувалося викладання двох курсів за вибором студентів – «Логіка. Формальна логіка» й «Етика», а також здійснювався прийом кандидатських іспитів з філософії.

З вересня 2002 р. (наказ №30-0 від 27 червня 2002 р.) на базі кафедри суспільних та гуманітарних наук було створено кафедру суспільних наук та українознавства (завідувач

– д. філос. н., проф. М.М. Сидоренко, який очолював її до серпня 2011 р.) і кафедру психології та соціології (завідувач – к. філос. н., доц. Н.І. Зорій, яка очолювала її до 2015 р.). Назва кафедри – *суспільних наук та українознавства* – не випадкова. Так, 24 жовтня 2001 р. надійшов лист (№ 23-01-9/421) Міністерства охорони здоров'я України на виконання розпорядження Кабінету Міністрів від 31.08.2001 р. (№ 28) щодо здійснення плану заходів із реалізацією пропозицій, висловлених учасниками III Всесвітнього форуму українців з питань мовного будівництва в Україні. Цим документом Міністерство охорони здоров'я України зобов'язує створити кафедри українознавства у всіх вищих медичних закладах України I–IV рівнів акредитації.

З часу заснування кафедри суспільних наук і українознавства кандидатські дисертації захистили Н.В. Нечаєва-Юрійчук, Т.В. Медіна, О.С. Гнатчук, Л.Б. Шутак, Г.В. Навчук, А.В. Ткач. Викладачами кафедри підготовлено й низку наукових і навчально-методичних робіт: «Методичний посібник з філософії для студентів-іноземців»⁴⁶ (2001), «Філософсько-релігійні проблеми біології: Навчальний посібник»⁴⁷ (2001), «Словотвірна категоризація суб'єктивної оцінки в сучасній українській мові: Монографія»⁴⁸ (2002), «Ділова українська мова. Навчальний посібник»⁴⁹ (2003), «Формально-синтаксичні та функціонально-семантичні особливості окличних речень в українській мові: Монографія»⁵⁰ (2007), «Українська мова професійного спрямування: Навчально-методичний посібник»⁵¹ (2008).

З 2003 р. на кафедрі функціонує студентський науковий гурток. За період існування його очолювали доцент В.А. Троянський, викладачі Ю.М. Руснак та І.І. Скрипник.

З 2004 року навчальний процес на кафедрі суспільних наук та українознавства проходить відповідно до вимог Болонської декларації. Оновлено матеріали лекційних курсів, навчально-методичної літератури, створений банк тестових завдань з усіх дисциплін, що викладаються: «Філософія», «Ділова українська мова», «Українська мова як іноземна», «Основи економічних теорій», «Історія України», «Історія української культури». Крім цього, викладачі кафедри вели курси за вибором, як от: «Філософські питання медицини» (IV курс), «Краєзнавство» (I курс) та «Етика» (I курс). Співробітники кафедри читали курс «Філософія медицини» для клінічних ординаторів та здійснювали прийом вступних іспитів до університету з української мови.

Сучасне життя ставить перед вищою школою завдання – готувати для вітчизняної науки та виробництва фахівців нової генерації: висококваліфікованих, грамотних, компетентних, духовно багатих. Це завдання, які без належного знання державної мови не можуть бути вирішені. Йдеться про якісну підготовку майбутнього потенціалу українців – її інтелігенції. У зв'язку з цим, з 2009 року до навчальних програм вищих навчальних закладів України, зокрема й медичних, введено курс «Українська мова за професійним спрямуванням» (що замінив курс «Ділова українська мова»). Його мета – формувати необхідну комунікативну компетенцію у сфері професійного й науково-ділового спілкування.

У 2010 р. кафедра успішно завершила виконання комплексної науково-дослідної роботи на тему «Дослідження системи цінностей у контексті науки та культури» (2005–2010 рр.; наук. керівник: проф. М.М. Сидоренко). У 2005 р. видана колективна монографія викладачів кафедри «Філософські проблеми людинознавства»⁵² з теми наукової роботи. До написання колективної монографії крім співробітників кафедри долучилися науковці Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича: М.Марчук, Н.Бабич, Р.Рожкулець, Л.Костик, В.Костик, О.Бродецький.

У 2011-2013 рр. кафедру очолював д. мед. наук, проф. В.І. Чебан. У цей період на кафедрі викладалися, крім вищезазначених, такі навчальні дисципліни, як: «Історія медицини», «Медична деонтологія».

З 1 вересня 2013 р. кафедру очолює д. істор. наук А.А. Мойсей. До складу кафедри входять: д. філос. н., проф. М.М. Сидоренко, доценти: Г.В. Навчук, А.В. Ткач, І.О. Скакун, В.А. Троянський, Л.Б. Шутак; старші викладачі: Л.Я. Вилка, Л.Б. Потапова, Ю.М. Руснак; викладачі: кандидати філологічних наук: М.В. Максимюк, Л.А. Роман, А.В. Аністратенко; викладачі А.І. Гелецька (звільнилася з роботи у 2015 р.), І.Я. Антофійчук, І.І. Скрипник, Н.В. Скрицька; старші лаборанти Т.Ф. Давидова, А.В. Орлецька-Дронь; лаборант Г.В. Сергєєва (17 викладачів і 3 лаборанти). За сумісництвом працюють к. філос. н., викл. Б.В. Манчул; к. філол. н., викл. М.В. Цуркан. У березні 2015 р. у зв'язку з виходом на пенсію звільнилися проф. М.М. Сидоренко та доц. В.А. Троянський.

Викладачами кафедри за період роботи у складі кафедри опубліковано близько 1000 наукових і навчально-методичних робіт, статей у пресі.

Колектив кафедри забезпечує викладання

навчальних дисциплін студентам (вітчизняним – I–II курси, а також іноземним громадянам англійською мовою чи з її використанням – I–IV курси) не лише III – IV рівнів акредитації, але й I – II (коледж БДМУ), зокрема: «Історія української культури», «Філософія», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Українська мова як іноземна», «Основи економічної теорії» (остання дисципліна читалася до 2014 р.) (III – IV рівні), «Культурологія», «Українська мова», «Українська література», «Світова література», «Економічна теорія», «Філософія» (I – II рівні). Викладається також «Філософія медицини» для клінічних ординаторів (доц. Троянський В.А., з 2015 р. – доц. І.О. Скакун та викл. Манчул Б.В.); здійснюється прийом кандидатських іспитів з філософії в аспірантів і пошукачів (Сидоренко М.М., Троянський В.А., Скакун І.О., Манчул Б.В., з 2015 р. – д. філос. н., проф. Педагогічного університету ім. М. Драгоманова І.Б. Остащук); вступні випробування з української мови під час вступу до БДМУ чи коледжів університету (Шутак Л.Б., Навчук Г.В.). Крім того, ст. викл. Л.Я. Вилка і викл. І.Я. Антофійчук готують слухачів підготовчого відділення до складання ЗНО з української мови. Мовну підготовку студентів-іноземних громадян, які виявили бажання навчатися в БДМУ й навчаються на підготовчому відділенні, також здійснюють викладачі кафедри: Аністратенко А.В., Скрицька Н.В.

Значно покращена навчально-методична робота. Зокрема, лише за 2015 р. співробітниками кафедри направлено до ЦМК МОЗ для отримання грифу 4 навчально-методичні посібники:

1. Мойсей А.А., Ткач А.В., Скакун І.О. «Історія української культури» (укр. мовою);
2. Мойсей А.А., Троянський В.А., Манчул Б.В. «Філософія» (укр. та англ. мовами);
3. Вилка Л.Я., Роман Л.А., Руснак Ю.М., Максимюк М.В. та ін. «Українська мова як іноземна» (укр. та англ. мовами);
4. Аністратенко А.В. «Українська мова: граматики і лексика» для підготовчого відділення БДМУ (укр., англ. та араб. мовами) – перший посібник в історії БДМУ та в історії викладання української мови іноземцям в Україні, написаний з використанням арабської мови.

Належна увага на кафедрі приділяється впровадженню новітніх методик та технологій оптимізації навчального процесу. Специфіка кафедри полягає передусім в актуалізації гума-

нітарного потенціалу. Саме тому урізноманітнення форм проведення лекцій, використання сучасних аксіологічних та гносеологічних елементів на семінарських та практичних заняттях сприяє формуванню у майбутніх медичних та фармацевтичних фахівців належного рівня філософського, мовно-літературного та культурологічного рівня знань.

У листопаді 2015 р. кафедра успішно завершила виконання комплексної науково-дослідної роботи на тему: «*Формування українознавства як цілісної системи знань*» (2011–2015 рр. виконання; наук. керівники: д. філос. н. М.М. Сидоренко (2010–2013 рр.) та д. істор. н. А.А. Мойсей (з 2013 р.); відп. виконавець: доц. Г.В. Навчук). Її наукова новизна полягає в різнобічному філософсько-методологічному, культурологічному, соціально-економічному, духовно-правовому, валеологічному та філологічному дослідженні ролі українознавства як цілісної системи знань у формуванні світогляду і практичних установок у майбутніх фахівців – патріотів Вітчизни. У 2015 р. під наук. редакцією Мойсея А.А. видана колективна монографія викладачів кафедри «*Українознавство в системі вищої медичної освіти*»⁵³ з теми науково-дослідної роботи. До написання колективної монографії крім співробітників кафедри долучилися науковці Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (проф. О.В. Курочкін) та ЧНУ ім. Ю. Федьковича (проф. Н.О. Руснак).

Результатом виконання НДР кафедри стало видання 2 монографій, захист 4-х кандидатських дисертацій, публікація 184 наукових статей, з яких: 119 – у вітчизняних наукових збірниках, 31 – у вітчизняних збірниках за матеріалами конференцій, 16 – у закордонних наукових журналах, 17 – у закордонних збірниках за матеріалами конференцій, 1 – передмова до видання; 110 тез доповідей у вітчизняних та закордонних збірниках за матеріалами конференцій.

Розуміючи важливість співпраці з іншими вищими навчальними закладами, кафедра плідно співпрацює з низкою організацій, освітніх закладів України та інших країн: кафедрами суспільного та гуманітарного профілю Національного фармацевтичного університету (м. Харків), Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького, Київського медичного університету ім. О. Богомольця та ін.; Науково-дослідним інститутом українознавства МОН України; Бухарестським університетом (кафедра порівняльного мовознавства); Товариством румунських славистів

(м. Бухарест); Сучавським університетом ім. Штефана чел Маре (кафедра історії); редколегією міжнародних журналів «Романославіка» (Бухарест); «Кодрул Космінулуй» (Сучава, Румунія).

Значно активізовано виховну роботу кафедри. Проводяться виховні заходи зі студентами, приурочені визначним пам'ятним датам, історичним подіям. Уперше в університеті стартував конкурс студентських науково-дослідних робіт з народної медицини. Розроблено низку заходів щодо відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка, зокрема конкурс наукових та творчих робіт «Мій Шевченко». Студенти під керівництвом викладачів кафедри беруть активну участь у благодійних науково-мистецьких вечорах, присвячені сучасним реаліям, героям; у заходах приурочених до Дня Конституції України, Дня матері, Дня сім'ї, Дня українського козацтва, Дня української писемності та мови, Міжнародного дня рідної мови, Дня Соборності та Свободи України (круглий стіл), Дня пам'яті героїв Крут (міні-лекторій з відеопрезентацією "Пам'ятаємо героїв Крут", "Герої Крут – цвіт української нації") тощо. Інформацію про проведення виховних заходів відображено на сайті БДМУ, кафедри, а також в університетській та обласній пресі.

Під керівництвом викладачів кафедри щорічно студенти беруть участь та часто стають переможцями обласних етапів Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Т.Г.Шевченка, Міжнародного мовно-літературного конкурсу ім. П. Яцика та ін.

Співробітники кафедри, як і студентство ВДНЗ України «БДМУ», матеріально та морально підтримують воїнів АТО. Так, наприклад, викл. І.І. Скрипник є одним з авторів кишенькової книги-віршів для воїнів АТО «Знаєш солдате, Ти мусиш вистояти ...» (Чернівці: БукРек, 2014 р.). Це антологія від десяти українських поеток, які написали свої позитивні вірші-візії підтримки воїнам АТО. Книгу було масово розіслано в АТО, а кошти з проданих книг пішли на допомогу військовим.

Під керівництвом ректора Бойчука Т.М. (гол. редактор) та зав. кафедри Мойсея А.А. (заст. головного редактора) кафедра заснувала та зареєструвала у Міністерстві юстиції України фаховий міжнародний журнал «*Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*» (Свідоцтво про державну реєстрацію № 20497-10297 Р від 27.12.2013 – серія КВ), підготовлено офіційний сайт журналу на 4-х мовах – <http://apsnim.bsmu.edu.ua>. На даний

час надруковано 6 номерів журналу (2014 р. – № 1, 2, 3, 4; 2015 р. – № 1, 2), готується до друку наступний номер (2015. – № 3). Журналу присвоєно міжнародні стандартні серійні номери (ISSN: 2311-9896; EISSN: 2411-6181) окремо для паперового та електронного формату друку. У 2015 р. номери журналу розміщені на сайті Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського, бібліографічній базі даних *Google Scholar*, зареєстровано у міжнародних наукометричних базах даних **Socionet** (Російська Федерація), **Copernicus International** (Польща), **European Reference Index for the Humanities - ERIH Plus** (Норвегія), **Ulrichs Web-Global Serials Directory** (США). До редакційної колегії входять 2 академіка НАН України, 42 докторів наук, професорів з 10 країн світу: Австрії, Іспанії, Канади, Нідерландів, Польщі, Респ. Молдови, Румунії, Сербії, України, Швейцарії (провідні фахівці з історичних наук, філософії, психології, мовознавства, літературознавства та історії медицини). На даний час журнал перереєстрований у Міністерстві юстиції України щодо зміни його статусу. Підписаний Установчий договір між Буковинським державним медичним університетом та Сучавським університетом ім. Штефана чел Маре про спільне видання «*Щоквартального спільного українсько-румунського наукового журналу*». У подальшому планується включити журнал до списку фахових видань, затвердженого ДАК України.

Висновки. Сьогодні на кафедрі є всі умови для проведення повноцінної навчально-методичної та наукової роботи. Вдосконалюються форми і методики викладання навчального матеріалу згідно вимог часу та відповідно до директив Міністерства охорони здоров'я та Міністерства освіти і науки України. Викладачами кафедри застосовуються передові методи викладання (використання мультимедійних засобів, інтерактивні засоби та прийоми), що дозволяє проводити навчальний процес на високому професійному рівні. Використання інноваційних технологій допомагає виконувати важливе суспільне завдання – виховання творчої особистості, навченої самостійно мислити і генерувати ідеї, приймати сміливі, нестандартні, мудрі рішення і втілювати їх у життя.

Примітки:

1. Раніше на вул. Театральній, 2 працювала Торгово-промислова палата Буковини, що була створена відповідно до указу австрійського цісаря від 18 березня 1850 р.

(архітектор Фрідріх Готесманн, голова будівельного комітету – президент палати Фрідріх фон Лангентан).

2. На сьогодні загальна площа кафедри складає 362,7 м² (кабінет завідувача, лаборантська, 3 викладацькі кімнати), з яких площа аудиторного фонду – 254 м² (10 аудиторій).
3. Северчук Іван Петрович народився 1939 року у с. Зеремля Барановського району Житомирської області. Закінчив історичний факультет ЧДУ у 1964 році, навчався в академії суспільних наук при ЦК КПРС (інститут наукового атеїзму), працював зав. відділу пропаганди й агітації Чернівецького обкому КП України.
4. Поліщук Юрій Дмитрович народився 1929 року у с. Федюковка Черкаської області. Закінчив історико-філософський факультет Київського державного університету, кандидат філософських наук з 1974 року, доцент – з 1978 року.
5. Баєва Нона Арсентівна народилася 1929 року в станиці Чаплино Дніпропетровської області. У 1973 році закінчила історичний факультет Ленінградського державного університету, звання доцента присвоєно у 1979 р.
6. Ткачук Антін Григорович народився 1921 року в Балакивці Городокського району Хмельницької області. У 1946 році закінчив історичний факультет Середньоазійського державного університету, кандидат історичних наук з 1954 року, звання доцента присвоєно у 1963 році, у 1969 році – науковий ступінь доктора історичних наук, а з 1971 року – вчене звання професора.
7. Ожеван Микола Андрійович народився 1947 року в с. Ломачинці Сокирянського району Чернівецької області. Закінчив з відзнакою Чернівецький державний медичний інститут (1971), клінічну ординатуру з патологічної анатомії (1973), заочну аспірантуру при кафедрі філософії природничих факультетів Київського державного університету (1978). У 1981 році захистив кандидатську дисертацію з філософії науки, а у 1984 році йому було присвоєно звання доцента. Докторську дисертацію захистив у 1993 році, звання професора присвоєно у 1994 році. З 1998 року – зав. відділу інформаційної безпеки та міжнародних інформаційних відносин Національного інституту проблем міжнародної безпеки при РНБО України. Підготував 1 доктора та 5 кандидатів наук. Автор понад 140 наукових праць (16 монографій).
8. З 1996 року предмет викладає старший викладач Г.В. Навчук, яка є автором

навчально-методичного посібника; упродовж 2000–2001 рр. – викл. Н.В.Нечаєва-Юрійчук, 2001–2004 рр. – викл. Т.М. Зінченко. Останнім часом курс читали викл. Л.Б. Костик, І.О. Скакун, з 2013 р. – д. істор. н. А.А. Мойсей.

9. Сидоренко Микола Миколайович народився у 1940 р. в с. Спас Коломийського району, Івано-Франківської області. У 1962 році закінчив біологічний факультет ЧДУ, згодом – аспірантуру з філософських питань природознавства при кафедрі філософії ЧДУ. У 1966 році захистив кандидатську дисертацію, 1993 року – докторську. У 1996 році отримав звання професора, а з 29 грудня 1993 р. – обраний деканом філософсько-теологічного факультету ЧНУ (1993–1998 рр.). У 1998–2000 рр. – завідувач кафедри релігієзнавства та теології ЧНУ. Відмінник освіти України (1996), нагороджений медаллю Святих Кирила і Мефодія, орденом Святого Рівноапостольського князя Володимира III ступеня. У БДМУ працював з квітня 2000 по березень 2015 рр. З 2001 по 2011 рр. – завідувач кафедри суспільних наук та українознавства БДМУ. Автор понад 135 наукових праць.

REFERENCE:

¹ Sidorenko M.M., Troyans'kij V.A., Shutak L.B. Istorija stanovlennya ta rozvitku kafedri suspil'nih nauk ta ukrayinoznavstva BDMA, Bukovins'kij medichnij visnik, Chernivtsi, 2004, Vol.1, p. 196-203.

² Wojchuk T.M., Mojsej A.A. Istorija ta perspektivi rozvitku kafedri suspil'nih nauk ta ukrayinoznavstva // Aktual'ni pitannya suspil'nih nauk ta ukrayinoznavstva, Chernivtsi, 2014, Vol. 1 (1), P. 7-18.

³ Pishak V.P., Ahtemijchuk Yu.T., Ivashuk O.I. Profesori Bukovins'kogo derzhavnogo medichnogo universitetu (1944-2009 rr.); Storinki istoriyi. Biografichnij dovidnik zaviduvachiv kafedr ta profesoriv Bukovins'koyi derzhavnoyi medichnoyi akademiyi (1944-1998 rr.), Chernivtsi, 1999, P. 23.

⁴ Derzhavnij arhiv Chernivets'koyi oblasti (State Archive of Chernivtsi region) (SACHR), F. R-938, Op. 1., Spr. 7. Zvit pro robotu Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1944-45 rr., 4 s.; SACHR., F. R-938., Op. 1., Spr. 39. Materiali naukovo-doslidnoyi roboti Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1945 r. (zviti, plani, spiski naukovih robit i perepiska z ts'ogo pitannya), 65 s.; SACHR, F. R-938., Op. 1,

Spr. 14. Zvit pro robotu Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1945-1946 s., 64 ark.; SACHR, F. R-938., Op. 5, Spr. 14. Zvit Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1946-1947 rr., 55 ark.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 131. Richnij zvit pro diyal'nist' Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1949-1950 n. r., 133 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 147. Richnij zvit pro diyal'nist' Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1950-1951 n. r., 221 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 168. Richnij zvit pro diyal'nist' Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1951-1952 n. r., 285 s.; SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 202. Richnij zvit pro diyal'nist' Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1953-1954 n. r., 289 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 64. Istorichni dovidki i dopovidi z istoriyi, organizatsiyi ta rozvitku kafedr Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1944-1956 rr., T. 2., 140 s.; SACHR., F. R-938., Op. 5., Spr. 289. Richnij zvit pro diyal'nist' Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu z 1945 do 1957 rr., 179 s.

⁵ SACHR., F. R-938., Op. 1, Spr. 9. Protokoli zasidan' radi profesoriv ta vchenoyi radi Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1945-46 rr., 150 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5., Spr. 356. Protokoli zasidan' vchenoyi radi Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1948 r., T. 2, 134 s.

⁶ Arhiv Bukovins'kogo derzhavnogo medichnogo universitetu., F. R-398, O. 1, Spr. 1. Nakazi po Institutu z 1 po 139 za 1944-1945 rr., 145 s.

⁷ SACHR, F. R-938, Op. 1, Spr. 8. Richni zviti pro robotu kafedr Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1944-45 rr., 77 s.; SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 15. Zviti kafedr Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu za 1946-1947 rr., 178 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 2823. Zvit kafedr Chernivets'kogo derzhavnogo medichnogo institutu pro navchal'no-metodichnu ta idejno-vihovnu robotu za 1970-1971 n. r., T. 1, 223 s.

⁸ SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 263. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu vikladachiv kafedri marksizmu-leninizmu za 1956-1957 n. r., 2 s.; SACHR., F. R-938., Op. 5, Spr. 1213. Istorichna dovidka pro rozvitok kafedri marksizmu-leninizmu za period 1944–1957 rr., 11 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 1225. Protokoli zasidan' kafedri marksizmu-leninizmu za 1960-61 n. r., 40 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 1896. Zvit kafedri marksizmu-leninizmu pro vihovnu ta navchal'no-metodichnu robotu za 1965-1966 n. r.,

44 s.; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 2367. Istoriya kafedri marksizmu-leninizmu u period 1944–1969 rr. (do 25-richchya institutu), 34 s.

⁹ SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 223. Zvit pro robotu kabinetu kafedri marksizmu-leninizmu za 1954-1955 n. r., 6 s.

¹⁰ Arhiv Bukovins'kogo derzhavnogo medichnogo universitetu., F. R-398, O. 1., Spr. 1.

¹¹ SACHR., F. R-72, Op. 4, Spr. 27, S. 39.

¹² SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 8, S. 58-67.

¹³ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 39, S. 34.

¹⁴ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 9, S. 15.

¹⁵ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 7, S. 4.

¹⁶ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 14, S. 28-35.

¹⁷ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 8, S. 58-67.

¹⁸ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 14, S. 28-35; SACHR., F. R-938., Op. 5, Spr. 15, S. 82-84.

¹⁹ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 147, S. 29.

²⁰ SACHR., F. R-938, Op. 1, Spr. 14, S. 28-35; SACHR, F. R-938, Op. 5, Spr. 15, S. 82-84.

²¹ SACHR, F. R-938, Op. 5., Spr. 356, T. 2, S. 122-124.

²² SACHR, F. R-938, Op. 5., Spr. 14., S. 30-40.

²³ SACHR., F. R-938, Op. 5., Spr. 147, S. 51-52.

²⁴ SACHR, F. R-938, Op. 5., Spr. 168, S. 38, 53.

²⁵ SACHR., F. R-938, Op. 5., Spr. 202, S. 59.

²⁶ SACHR., F. R-938, Op. 5., Spr. 1896, S. 15.

²⁷ SACHR., F. R-938, Op. 5., Spr. 2823, T. 1, S. 145-146.

²⁸ SACHR., F. R-938, Op. 5., Spr. 64, T. 2, S. 10-20.

²⁹ SACHR., F. R-938, Op. 5., Spr. 131, S. 19; Storinki istoriyi. Biografichnij dovidnik zaviduvachiv kafedr ta profesoriv Bukovins'koyi derzhavnoyi medichnoyi akademiyi (1944-1998 rr.), Chernivtsi, 1999, p. 46.

³⁰ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 168, S. 17.

³¹ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 1225, S. 1.

³² SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 2367, S. 3.

³³ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 1896, S. 1-2; SACHR, F. R-938., Op. 5, Spr. 2823, T. 1, S. 144-146.

³⁴ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 1896, S. 2-6.

³⁵ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 147, S. 40-46.

³⁶ SACHR., F. R-938, Op. 5, Spr. 1896, S. 2-4, 36, 42.

³⁷ Troyans'kij V.A. Metodichnij posibnik z filosofiyi, Chernivtsi, Prut, 1997, 126 p.

³⁸ Ozhevan M.A., Troyans'kij V.A. Korotkij slovník filosof's'ko-medichnih terminiv, Chernivtsi, Prut, 1998, 117 p.

³⁹ Iftemichuk V.S., Odins'kij I.P. Ekonomichna teoriya: Navchal'nij posibnik, Chernivtsi, Prut, 1999, 188 p.

⁴⁰ Kobilyans'kij S.D. Istoriya meditsini: Metodichnij posibnik dlya studentiv pershogo kursu, Chernivtsi, Oblasne upravlinnya, 1996, 62 p.

⁴¹ Kovban L.B., Navchuk G.V. Dilova ukrayins'ka mova: Metodichnij posibnik dlya studentiv I kursu medichnogo institute, Chernivtsi, 1991, 91 p.

⁴² Zorij N.I. Praktikum z psihologiyi, Chernivtsi, 1999, 157 p.

⁴³ Navchuk G.V., Komarnits'kij S.I. Ukrayins'ka ta zarubizhna kul'tura: Navchal'no-metodichnij posibnik, Chernivtsi, 1999, 128 p.

⁴⁴ Kobilyans'kij S.D. Narisi z istoriyi Ukrayini: Pidruchnik dlya studentiv medichnih navchal'nih zakladiv I ta II rivniv akreditatsiyi, Chernivtsi, Med. akademiya, 1999, 232 p.

⁴⁵ Komarnits'kij S.D. Istoriya Ukrainy, Chernovtsy: Prut, 1996, 82 p.

⁴⁶ Sidorenko M.M., Troyans'kij V.A. Metodichnij posibnik z filosofiyi dlya studentiv-inozemtsiv, Chernivtsi, Ruta, 2001.

⁴⁷ Sidorenko M.M. Filosofs'ko-religijni problemi biologiyi: Navchal'nij posibnik, Chernivtsi, Ruta, 2001, 76 p.

⁴⁸ Shutak L., Shinkaruk V. Slovtvorna kategorizatsiya sub'yektivnoyi otsinki, Chernivtsi, Ruta, 2002, 126 p.

⁴⁹ Shutak L.B., Tkach A.V. Dilova ukrayins'ka mova: Navchal'no-metodichnij posibnik dlya studentiv vishih medichnih navchal'nih zakladiv osviti I-IV rivniv akreditatsiyi, Chernivtsi, 2003, 144 p.

⁵⁰ Navchuk G.V., Shinkaruk V.D. Formal'no-sintaksichni ta funktsional'no-semantichni osoblivosti oklichnih rechen', Ternopil', Aston, 2007, 200 p.

⁵¹ Shutak L.B., Navchuk G.V., Tkach A.V. Ukrayins'ka mova profesijnogo spryamuvannya: Navchal'nij posibnik dlya studentiv vishih medichnih navchal'nih zakladiv osviti I-IV rivniv akreditatsiyi, Chernivtsi, 2008, 444 p.

⁵² Babich N., Marchuk M., Troyans'kij V. Filosofs'ki problemi lyudinoznavstva: Monografiya, Chernivtsi, 2005, 208 p.

⁵³ Ukrayinoznavstvo v sistemi vishoyi medichnoyi osviti: kolektivna monografiya, kafedra suspil'nih nauk ta ukrayinoznavstva Bukovins'kogo derzhavnogo medichnogo universitetu, za naukovoyu redaktsiyeyu A.A. Mojseya, Chernivtsi, BDMU, 2015, 224 p., 8 il.

Moysey Antony. DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES AND UKRAINIAN STUDIES OF BSMU: HISTORY AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article attempts to highlight the analytical and comprehensive review of the history and organization of the Department of Social Sciences and Ukrainian Country Study of the Bukovynian State Medical University. The basic scientific and educational achievements of the department staff are given and the prospects of its development today are also shown. As a result of the research activities it became possible to identify new archival materials and documents which are put into scientific circulation for the first time, they significantly expand the source base of the research.

The specificity of the department deals primarily with a humanitarian potential actualization. That is why diversifying forms of lectures, the usage of modern axiological and epistemological elements during seminars and workshops contributes in future medical and pharmaceutical specialists' appropriate level of philosophical, literary and linguistic and cultural knowledge. Modern life sets high school task to be ready for domestic science and manufacture professionals of a new generation, highly skilled, competent, qualified and spiritually rich. These are problems that cannot be solved without proper knowledge of the State language. Since 2004 the educational process at the Department of Social Sciences and Ukrainian Country Study is conducted according to the requirements of the Bologna Declaration.

Through the prism of the historical path of the Department from its foundation to the present and prospects of development of the departments, BSMU highlights the priority task for the employees of the department - the national-patriotic education of its students. So, today there are all conditions at the department for full-fledged teaching and research, improved forms and methods of teaching-learning material, according to the requirements of time and in accordance with the directions of the Ministry of Health and Ministry of Education and Science of Ukraine. Lecturers apply advanced methods of teaching (using multimedia, interactive tools and techniques) that allow the learning process to be conducted in a professional manner. Using innovative technology helps to fulfill important social task - education of the creative personality, training to think independently and to generate ideas and take bold, innovative, wise decisions and to implement them.

Key words: *history, social science, Ukrainian history of the Ukrainian culture, philosophy, Ukrainian, students, international journal.*

Received 29-09-2015

Advance Acces Publisher: November 2015

Колектив кафедри суспільних наук та українознавства
(2015-2016 н.р.).

1 ряд (зліва направо, сидять) – к.філол.н., викл. Роман Л. А., ст. викл. Потапова Л. Б., к.філол.н., доц. Ткач А. В., зав. кафедри, д.істор.н., Мойсей А. А., к.філос.н., доц. Зорій Н. І., к.філол.н., доц. Шутак, Л. Б., к.філол.н., доц. Навчук Г. В., ст. викл. Вилка Л. Я.

2 ряд – викл. Скрипник І. І., ст. лаб. Орлецька-Дронь А. В., к.філос.н., доц. Скакун І. О., викл. Слухенська Р. В., викл. Антофійчук І.Я., к.філол.н., викл. Максимюк М. В., к.філол.н., викл. Аністратенко А. В., ст. лаб. Давидова Т. Ф.

Виставка на кафедрі марксизму-ленінізму (1951 р.). Друкується вперше

Расчётная, фактическая нагрузка преподавателей кафедры:

Служ-ность	Семья, имя, отчество.	Лекции	Семинары	Экзамены	Консульт. и справоч. ра.	Контроль работы преподавателей.	Контроль работы студентов по предмету	Всего
Доп.	Передерий В.И.	104	90	306	37	50	38	820
Доп.	Тимченко В.В.	56	440	63	42	-	-	701
Доп.	Ковырев И.И.	60	458	59	48	-	-	725
Доп.	Фесенко И.К.	100	358	330	47	-	-	835
С. пр.	Полищук Ю.А.	58	68	257	50	-	-	433
С. пр.	Косерник А.В.	64	556	321	84	-	-	1025
Ассист.	Кошевой В.А.	-	472	64	26	-	-	561
Ассист.	Буцацкий В.И.	18	640	133	42	-	-	733
Доп.	Зуев С.Н.	42	6	106	12	-	-	166
Доп.	Иванушко Г.С.	28	-	64	-	-	-	92
Доп.	Мельник П.И.	32	172	-	4	-	-	208
Ас.	Тюков В.А.	8	70	-	2	-	-	80
"	Харченко А.В.	-	172	-	8	-	-	180
"	Гушковский К.П.	-	142	-	2	-	-	144
"	Кузьменко В.Л.	-	96	-	-	-	-	96
"	Заритовская Г.С.	-	216	-	4	-	-	220
"	Бакис Ш.Г.	-	238	-	7	-	-	240
Всего		370	4089	1903	414	50	33	7059

Навантаження викладачів кафедри марксизму-ленінізму у 1965-1966 н. р. Друкується вперше

Колектив кафедри у 1970-1980-х рр. Друкується вперше

Обговорення завершеної в 2015 році комплексної НДР кафедри. Доповідає відп. виконавець теми, доц. Г.В. Навчук

Захист докторської дисертації Мойсея А.А. (2011 р.) в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України. Справа: голова спеціалізованої вченої ради, академік Ганна Аркадіївна Скрипник

Конкурсанти та їх наукові керівники на церемонії нагородження переможців III (обласного) етапу V Міжнародного мовно-літературного конкурсу ім. Т. Шевченка (лютий 2015 р.)

Доц. Л.Б. Шутак із переможницею підсумкового туру Міжнародного мовно-літературного конкурсу ім. П.Яцика (Київ, 2010 р.)